

Határtalan Régészet

Régészeti ismeretterjesztő magazin

Megjelenik: negyedévente
Ára: 990 Ft
Előfizetve: 750 Ft

Főszerkesztő, szerkesztőségvezető
Felföldi Szabolcs

Szerkesztőségi referens, szakmai koordinátor
Báicsmegi Gábor

Képszerkesztő
Keresztes Noémi Ninetta
Litauszki Zoltán

Olvasószerkesztő, korrektor
Széll Katalin

Grafika, nyomdai előkészítés
Hodák Eszter (Móra Ferenc Múzeum)
Magyar Milán (Móra Ferenc Múzeum)
Donka Gergely

Szerkesztőség
Cím: 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.
Telefon: +36-62-549-040
Fax: +36-62-549-049

E-mail: info@mfm.u-szeged.hu

A magazin hivatalos weboldala

www.hatartalanregeszeti.hu

A magazin Facebook-oldala
Határtalan Régészet

Kiadja
Móra Ferenc Múzeum, 6720 Szeged, Roosevelt tér 1–3.

Felelős kiadó
Fogas Ottó igazgató

Nyomdai kivitelezés
Generál Nyomda Kft., 6728 Szeged, Kollégiumi út 11/h

Felelős vezető
Hunya Ágnes

Terjesztés
LAPKER Zrt. országos hálózatán keresztül,
Relay, Inmedio üzletekben, hipermarketekben és üzletláncokban,
kiemelt postahivatalokban

Terjesztés gondozása
HIRVILÁG Press Kft.
Telefon/fax: +36-1-411-0491
E-mail: hirvilag.press@hirvilagpress.com

Előfizetésben terjeszti
Magyar Posta Zrt. Hírlap Igazgatóság,
Postacím: 1900 Budapest

Előfizethető az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető:
e-mailben a hirvilag@post.hu címen
és telefonon a +36-80-444-444-es számon.

Továbbá a szerkesztőségben:
e-mailben a hatartalanreg@gmail.com címen
és telefonon a +36-20-310-8707-es számon.

Észrevételeiket a +36-1-767-8262-es számon jelenthetik be.
Éves előfizetési díj: 3.000 Ft

Hirdetéssel kapcsolatos információ
+36-20-221-9299

Terjesztéssel és előfizetéssel kapcsolatos információ
+36-20-310-8707

ISSN 2416-3074

A kereszties hadjáratok régészete

Egy helyreigazítással kell kezdenem. Előző, „Péncz, péncz, péncz” című számunk egyik fontos apropóját adta a hamarosan megnyíló első hazai pénzmúzeum. Ennek gyűjteményével, épületével több remek cikkünk is foglalkozott, ezekben helyesen jelent meg az információ, hogy a pénzmúzeum megálmodója, megteremtője és

fenntartója a Magyar Nemzeti Bank, sajnos azonban az előszóban hibásan a Magyar Nemzeti Múzeum neve jelent meg. Tehát a Magyar Pénzmúzeum és Látogatóközpont a Magyar Nemzeti Banknak köszönhetően jön létre.

Tavaly múlt 730 éve, hogy Akko 1291-es visszafoglalásával „hivatalosan” is véget ért a szentföldi kereszties hadjáratok közel kétszáz éves periódusa, ami a középkori Európa egyik legnagyobb szabású vállalkozássorozata volt. Noha keresztiesnek nevezett háborúkat még jóval később is vívtak (gondoljunk csak az Ibériai-félsziget felszabadításához vezető, muszlimok ellen indított katonai akciókra, a Balti-tenger melléki pogány törzsek ellen a Német Lovagrend által irányított hadjáratokra vagy épp az európai eretneknek nyilvánított közösségek, így a bogumilok vagy épp az albigensek elleni háborúkra), ezek kivétel nélkül már csupán az európai kontinensre korlátozódtak. Eddigre azonban épp a Szentföldért vívott háborúknak köszönhetően a középkori európai társadalmakban, azok technikai, gazdasági és kulturális univerzumában már döntő változások zajlottak le. A nagybetűs Kelettel való közvetlen találkozás, az interakciók tömkelege gyökeres változásokat hozott az európaiak életében, amely változások a 14. század eleji nagy pestisjárvány hatásaival kiegészülve megteremtették egy új korszak alapjait. A szentföldi kereszties háborúk régészeti szempontból is kiemelkedő fontossággal bírnak. Nem csupán elképesztő méretű várak megépítését eredményezték a Közel-Keleten, de a Kelet-Mediterráneumból Európába jutó szellemi értékek, technológiák, sőt konkrét termékek/tárgyak is e korszak régészeti kutatásának homlokterében állnak. Ráadásul a kereszties háborúknak és azok régészeti kutatásának számtalan magyar vonatkozása is van. Közismert, hogy az ötödik kereszties hadjárat egyik motorja épp II. András magyar király volt, így magyar katonák tömegei harcoltak és estek el Keleten a kereszties eszmények szolgálatában. De az utóbbi évtizedekben közvetlen magyar régészeti kutatások is megindultak – zömmel szíriai helyszíneken –, melyek a kereszties háborúk korához kapcsolódó régészeti kutatások nemzetközi térképére is felhelyezték országunkat. 2022. évi első számunkat éppen ezért a kereszties háborúk modern régészeti kutatásának szenteljük.

Felföldi Szabolcs
Főszerkesztő

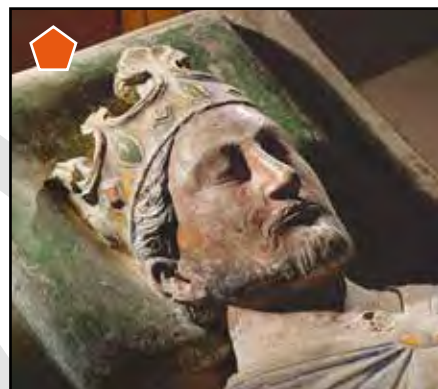
4 **Címlapsztori** 5

- Keresztes hadjáratok – lovagrendek. Keresztes régészet – lovagrendek régészete? – LASZLOVSKY JÓZSEF 5
- II. András léptei nyomán – Magyar kutatások a keresztes szentföldön – MAJOR BALÁZS. 10
- A Templomos Lovagrend várai – HUNYADI ZSOLT 16
- A Johannita Lovagrend és várai – MAJOR BALÁZS. 22

Kontextus 27

- A keresztes lovag: a felfedező zárandok? – CSERNUS SÁNDOR. 27
- A Szentföld ábrázolása középkori térképeken – SZÁNTÓ RICHÁRD. 32
- Az örök zárandok: Fekete Fulkó, Anjou grófja – GÁLFY LÁSZLÓ. 37

Lelő-hely 42

- Kőről kőre – A középkori kőfaragójelek kutatása – BOJTÁR ERZSÉBET. 42
- Falképfestészet a keresztes Szentföldön – MÁRK ZSÓFIA 47
- Keresztesek asztalánál – Étkezés és asztali kultúra a keresztes kori Közel-Keleten – BURÁNSZKI NÓRA. 50

„Fegyvert, s vitézt” 55

- Trebuchet, manjaníq, helepoleisz... – Ostromok és ostromgépek a Szentföldön a keresztes háborúk idején – KOTÁN DÁVID 55
- A „középkori tüzéség” régészeti leletanyaga az arszúfi és a margati várakban végzett kutatások tükrében – KOTÁN DÁVID 60
- Keresztesek kardjai az iszlám arzenáljában – TÖLL LÁSZLÓ. 66
- Míves lószerszámdísz a keresztes háborúk korából – LICHTENSTEIN LÁSZLÓ – RÓZSA ZOLTÁN 70

Kincsásás halottal 74

- A bugaci Pétermonostora a keresztes hadjáratok idején – ROSTA SZABOLCS. . . . 74
- „Utad értelme nem a cél, hanem a vándorlás” – Árpád-kori zárandokjelvény Homokbödögéről – PÉTERVÁRY TAMÁS – P. HORVÁTH VIKTÓRIA. 80

Archeokaland 84

- Isten szent harcosai – STRAUB PÉTER 84

Helló, tudomány! 87

- „Légy résen!” – Az első magyarországi cserkészásatás (rövid) története – SZABADVÁRY TAMÁS 87
- Egy kis zászlótörténet – KÓFALVI TAMÁS 90

Mizújs? 94

- Rövid hírek a világból – BÁCSMEGI GÁBOR 94

Indiana Jones és barátai 95

- Játék. 95
- Recept – Ut a mesés Kelettől a 21. századi nemzeti édességig – avagy milyen ételeket köszönhetünk a keresztes hadjáratoknak? – ZAY ORSÓLYA 96

